
Тимофєєва Г. В., Опришко Т. С., Бульвінська О. І.

Бібліотека, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)

«ЧИЙ КРИМ?» АБО ЯКИМ КОНТЕНТОМ НАПОВНЮЮТЬСЯ МІЖНАРОДНІ БАЗИ ДАНИХ НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Міжнародні бази даних наукових публікацій часто є майданчиком для поширення антиукраїнських наративів та пропаганди через науковий контент, що надходить з Росії та окупованих територій. Авторами такого контенту є науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти і з самої Росії, і з «народних республік» та Криму, а кількість такого контенту має постійну позитивну динаміку. Більше того, в останні роки також європейські та американські наукові видання, що індексуються в авторитетних базах даних, почали просувати статті авторів з Криму та «республік», спершу визнаючи їх російську афіліованість, а згодом – виявляючи нерозбірливість у якості соціально-політичних ідей, що пропонуються редакціям видань.

Ключові слова: міжнародні бази даних наукових публікацій; науковий контент; національна безпека; наукові журнали; DOAJ; Scopus; Web of Science; Index Copernicus

Tymofieieva H. V., Opryshko T. S., Bulvinska O. I.

Library, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (Kyiv, Ukraine)

"WHOSE CRIMEA?" OR WHAT CONTENT INTERNATIONAL DATABASES OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS ARE FILLED WITH

International databases of scientific publications often serve as a platform for spreading anti-Ukrainian narratives and propaganda through scientific content coming from Russia and the occupied territories. The authors of such content are academic staff of higher education institutions from Russia itself, as well as from the ‘people’s republics’ and Crimea, and the number of such content has been constantly growing. Moreover, in recent years, European and American scientific journals indexed in reputable databases have also begun to promote articles by authors from Crimea and the ‘republics’, first recognising their Russian affiliation, and later showing indiscriminate quality of socio-political ideas offered to the editors of the publications.

Keywords: international databases of scientific publications; scientific content; national security; scientific journals; DOAJ; Scopus; Web of Science; Index Copernicus

У законах України «Про основи національної безпеки України» (2005) та «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016) прописано тезу про науку як складову національної безпеки та основні принципи, на підставі яких забезпечується інтеграція української науки у світову в поєднанні з захистом інтересів національної безпеки (приміром, ст. 28 ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність»). Зокрема за це відповідає центральний орган виконавчої влади, який має розробляти відповідну державну політику, у рамках якої представники вітчизняної науки, в тому числі українські

наукові журнали вже отримали можливість долучитися до міжнародних ресурсів, де можна поширювати свої наукові результати, визначати та відстежувати їхній вплив, зокрема до міжнародних баз даних наукових результатів.

Проте до найвідоміших у науковому світі баз публікацій (DOAJ, Scopus, Web of Science, Index Copernicus та ін.) входить величезна кількість журналів та публікацій з країн, які представляють антагоністичні світоглядні настанови, виправдовують насильницькі методи упорядкування соціального життя, а також країн, які перебувають у стані війни одна з одною. І для нас найбільшійший в цьому сенсі приклад – російсько-українська війна, яка триває з 2014 року і, поряд з іншими проблемами міжнародних відносин та зміни суспільної свідомості, відбивається на змісті наукового контенту, який представляється в періодиці росії та України, а потім просувається базами наукових публікацій.

В контексті російсько-української війни можна виділити три важливі проблеми наукового контенту від росії, які світові платформи наукового контенту воліють не помічати.

1) **Починаючи з 2016 року російські наукові журнали публікують статті авторів, які афілюють себе із Кримом російського підпорядкування, а також з «псевдореспубліками», утвореними на окупованих росією територіях Донецької та Луганської областей.** Для прикладу в базі DOAJ автори з Криму називають себе російськими, починаючи з публікацій 2016 року. Спершу це підтримується видавцями самої Росії. Наприклад, пошук за ключовими словами «Crimea Russia» та перегляд індексованого контенту дозволив встановити, що першими російськими журналами, які почали індексувати статті авторів з афіляцією «Крим, Росія» стали рос.журнали «Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма» «Науково-практична ревматологія», «Актуальные проблемы экономики и права», «Поволжская археология» та багато інших російських наукових видань. І в тому ж 2016 році швейцарський журнал астрофізичний журнал “Galaxies”, який індексується в Scopus, Web of Science, Astrophysics Data System, INSPIRE, Inspec та інших базах даних публікує статтю (<https://doi.org/10.3390/galaxies4040069>), в якій один з авторів афілює себе з Кримською астрофізичною обсерваторією вже з Криму, Росії.

Подальший побіжний пошук за цими ключовими словами дав нам щонайменше два вебсайти міжнародних конференцій – E3S (Франція) та BIO Web of Conferences (Франція) – які визнають афіляцію наукових та навчальних закладів Криму, як російську.

Статей авторів з «донецької народної республіки» так само досить багато індексується в DOAJ. Розпочався цей процес, як показав наш пошук, у 2016 році – тоді російські журнали почали передавати для індексації контент, автори якого прямо афілюють себе з цим псевдоутворенням.

В 2023 та 2024 роках досить багато статей фахівців з «псевдореспублік» (як донецької, так і луганської) вже представлено в конференціях Франції, про які ми вже згадували вище – E3S (Франція) та BIO Web of Conferences (Франція) (наприклад, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202455502008>, <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411302016>).

І вже ельзевірівський хімічний журнал JCIS Open в 2024 році так само визнає як належне той факт, що автори Донецька, публікуючи свою статтю, в метаданих вказують «Донецьк, РФ».

2) **В міжнародних базах даних наукових публікацій зустрічаються також окремі журнали, які видаються на тимчасово окупованих територіях України.** Так, у 2023 році до DOAJ було прийнято журнал «Культурное наследие и современные технологии» (e-ISSN 2837-0759), видавцем є, зокрема, Кримський федеральний університет імені В.І. Вернадського, м. Сімферополь (країна видання – російська федерація).

У польській науковій базі Index Copernicus ми знайшли 5 журналів, зареєстрованих на тимчасово окупованих територіях України: 1) Вестник Донецкого национального университета. Серия Г: Технические Науки (ISSN: 2663-4228 (print), 2663-4236 (online)). <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=63327>; 2) Современное промышленное и гражданское строительство (ISSN: 1819-432X (print), 1993-3495 (online)) <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=31765>; 3) Металлические конструкции (ISSN: 1814-5566 (print), 1993-3517 (online)). <https://journals.indexcopernicus.com/search/form> 4) Экономика строительства и городского хозяйства. (ISSN: 1819-5377 (print), 1993-3509 (online)) <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=31946>; 5) Крымский научный вестник (ISSN: 2412-1657 (online)). <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=47899>).

3) Пропагандистський та антидемократичний контент, що надходить від журналів з росії та окупованих територій часто виступає частиною широкою інформаційної кампанії, яка розгорнута і фінансується росією в країнах Європи, обох Америк та Азії. І в цьому сенсі мультидисциплінарні міжнародні бази даних наукових публікацій виступають додатковим інструментом поширення антидемократичних ідей та неправдивих

свідчень, навіть якщо стаття містить результати медичних чи соціально-гігієнічних досліджень, або обґрунтовує практики адаптації населення, що проживає в зоні воєнного конфлікту. Наприклад, індексована в DOAJ стаття під назвою *«Особливості оцінки суб'єктивного добробуту та безпеки підлітків в зонах воєнних конфліктів»*, опублікована в журналі «Психология и право» (<https://doi.org/10.17759/psylaw.2023130421>), окрім того, що представляє результати соціологічного опитування на територіях росії та окупованої частини Донецької області України (яка авторами так само називається росією), уже в своїй назві містить два позитивно конотованих поняття, які абсолютно нівелюють третє, яке конотоване негативно: «суб'єктивний добробут», «безпека» проти «зона воєнного конфлікту». Перший емоційний висновок читача, який дивиться на такий заголовок: якщо досліджується безпека та добробут, очевидно, що йдеться уже про «повоєнну стадію» конфлікту, або, що «це не такий уже й конфлікт». Автори статті висновують, що підліткам в Донецькій області не вистачає «розбудованої дитячої інфраструктури» та «соціально-психологічної підтримки кваліфікованими фахівцями», після чого читач робить висновок, що росія дуже позитивно впливає на добробут підлітків на захоплених територіях, оскільки опікується вже такими нюансами їхньої безпеки та добробуту.

Стаття «Значення методу головних компонент для біодіагностики довкілля Донбасу» (що працює на тимчасово окупованій території) опублікована у французькій конференції E3S Web of Conferences (<https://doi.org/10.1051/e3sconf/202455501007>). У назві статті взагалі немає ніяких контроверсійних тверджень, проте в анотації автори серед причин напруженої екологічної ситуації в регіоні називають «ведення бойових дій з 2014 року» як фактор 5-го порядку. Далі на підставі рослин-маркерів вони перевіряють екологічний стан центрального Донбасу і виокремлюють найбільш значимі процеси загальної деградації екосистеми регіону. Чого немає в цій статті – так це відзначення та актуалізації, що саме тривалі бойові дії зумовили таку деградацію екосистеми, оскільки всі інші фактори вже понад сто років присутні на цій території).

Відтак, бачимо з цих конкретних прикладів, що наукові організації світу, попри декларативні заяви політиків їхніх країн про визнання територіальної цілісності України, ставляться до того байдуже, поступово інтегруючи в суспільну свідомість уявлення про новий поділ на Сході Європи і про вкрадені українські регіони як російські.

Прийняття міжнародними базами даних для просування наукових журналів з тимчасово окупованих територій сприймається усією науковою спільнотою як підваження

ідеї наукового журналу як моделі поширення наукової інформації, заснованої на принципах об'єктивності, верифікованості та відкритого обміну науковою інформацією.

Через особливості формулювання наукових ідей та наративів в статтях авторів з росії та тимчасово окупованих територій, у читачів формується хибна думка про справжні причини та наслідки російсько-української війни.

І чітка позиція науково-освітньої спільноти України та Міністерства освіти і науки України має бути спрямована на закриття та зменшення поширення подібного контенту і натомість – на постійне лобювання українських національних інтересів у міжнародній науковій спільноті. Без цього існує загроза масштабування шкідливих для нашої країни ідей на ще більшій кількості міжнародних агрегаторів наукових публікацій.